

Оссолінські колекції.

CD – диск виконано в рамках угоди укладеної з квітня 2004 р. між Львівською науковою бібліотекою НАН України у Львові і Національним Закладом ім. Оссолінських у Вроцлаві.

Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrainy. Oddział Rękopisów.
Zespół (fond) 73.
Archiwum Ostapa Ortwina

18. Archiwum Ostapa Ortwina. Prace. „Świat staje się co raz młodszy” (13).

STRONY NIEZAPISANE NIE ZOSTAŁY ZDIGITALIZOWANE

Львівська бібліотека АН УРСР
ВІСНИК РУКОПИСІВ

№ Орт. 18/п 2

Ортовин Остап
(Ostwin Ostap)

"Świat staje się co raz młodszy" -
діалог між О. Ортовини і В. Акимовським
в справі емології.

То.
Тош.

13 арк.
м. пол.

Цортовий приєднання. мацінотме

2

pokolenia. Ale zato śmiało można powoedzieć, że szanse poszczególnych młodych jednostek - na mocy ich indywidualnych zdolności, energii życiowej, czy też umiejętności manewrowania - są znacznie większe tak w stosunku do czasów przedwojennych jak i do sytuacji, w której znajdują się obecnie ich starsi poprzednicy. Proszę się tylko rozglądać po rozmaitych krajach i dziedzinach pracy ludzkiej. Procent młodych na decydujących stanowiskach staje się coraz większy. Dawniej w polityce do szczytu kariery dochodziło się normalnie około sześćdziesiątki - i tak też dotąd w Anglii, Francji, czy Stanach Zjednoczonych, w których odstęp między stosunkami przedwojennymi a powojennymi jest stosunkowo najmniej. Ale już w faszystowskich Włoszech, czy hitlerowskich Niemczech kierującą rolę odrywają ludzie z pokolenia między 30 a 40-stką. Ten sam objaw w literaturze, sztuce, teatrze itd. Nie będę trudził uczonych statystyków, ale zdaje mi się, iż można postawić twierdzenie, że ster spraw przeszedł w ręce młodsze i że wogóle jakby wbrew prawom fizycznym świat cały również staje się młodszy.

Ortwin:

Całkiem słusznie. W literaturze uwidocznia się to jeszcze dobitniej, niż gdziekolwiek indziej, jakkolwiek tutaj właśnie proces odmładzania postępuje samorzutnie, to znaczy naogół bez przymusu narzucanego z zewnątrz. Do wczesnych awansów ludzi młodych przyczynia się w literaturze przede wszystkim ^{wzrost wieku na} panująca tu, niekiedy zbawienna, często jednak ujemny wpływ wywierająca, swoboda ^{zabliem} wolnego, żadnymi zastrzeżeniami, ani warunkami niekrępowanego rynku pracy. Kiedy we wszystkich innych zawodach istnieją pewne surowe wymogi, jakieś sprawdziany kwalifikacyjne, są konieczne jakieś świadectwa, egzaminy, długie lata studjów, szkolenia i prób praktycznych, ^{co w tym wszystkim} składa ~~się~~ się na trudną do przes ^{przeprawy} ~~przeprawy~~ zaporę, w literaturze króluje niezmiennie czysta zasada liberalizmu, nieograniczony rynek wolnej konkurencji. Nigdzie bardziej jak tutaj nie stoi tor zawsze dla wszystkich otworem.

Jampolski: Czy aby nie ~~przeczenia~~ pan trochę tej swobody rynku literackiego w stosunku do decydujących warunków ekonomicznych i oczywiście politycznych?

Ortwin: Jakkolwiek by się ^{nie} miało, to choć literatura, wzięta jako całość, cierpi z powodu deprecjacji wartości duchowych i intelektualnych, daje ona jednak dzisiaj młodemu znacznie lepsze szanse. Mają oni tu sporo jeszcze miejsca do startu i dużo wolnej przestrzeni do biegu. Naturalny proces wycofywania się starych z frontu odbywa się przy warsztatach literackich ~~wcześniej~~, niż na innych polach działalności. Żyje się tu bowiem szybko i produkuje w rytmie bardziej gorączkowym. Mimo wytężonych wysiłków nad jak najdłuższym utrzymaniem żywotności twórczej, umysłowa prężność rychlej się tu zużywa i wyczerpuje. Nieliczne tylko wyjątki mają tak obfite w sobie zapasy energii, że czerpać z nich mogą do późnego wieku z tą samą zawsze razrzutnością. Tempo życia zresztą, dynamika jego nagłych przewrotów i niespodziewanych kataklizmów naprzód z chyżością tak niebywałą, że ^{w pracy nad} ~~pod względem~~ organizowania ^{myśli twórczej} ~~myśli twórczej~~ nie może ~~im~~ ^{nadążyć}. ~~nie może~~

Jampolski: Zmiana pokoleń w przedwojennej literaturze dokonywała się z jakimś uregulowanym i spokojnym automatyzmem przypominającym zmianę warty na głównym odwachu. Pisarze zdobywali sobie jako młoda straż przednia prowizoryczne placówki, utrwalali je w wieku męskim i spożywali owoce swego rudu i walki na starość. Trzeba było szeregu dzieł, aby dać się poznać, a niemal że już okazałej biblioteki własnych utworów, aby stać się znanym i głośnym. Ustabilizowany świat cenik ustabilizowanych pisarzy, którzy przeszli przez dostateczną długą i pewną szkołę wieku i pracy. Kolejność awansu na rozmaitych piętrach literackiej działalności była naogół utrwalona i uregulowana. Dziś jest inaczej. Dziś sławy wybuchają w sposób wulkaniczny i laur zdaje się już czekać na młode, jeszcze nieozdobione kysiną głowy. Dzisiaj mały nieraz tomik wierszy przynosi większy rozgłos, niż dawniej grube periodycznie się pojawiające tomiska. Nominacje w świecie literackim bywają nagłe i nieoczekiwane. Nie wynika

sycona nigdy pogoń na majakiem, co się przed nami unosi
nie jak skup ognia, ^{majaki} rozwidnia ~~ś~~ drogę, ale jak złudna,
rozwiewna fatamorgana.

Jampolski: Łatwo zauważyć że przemiany w różnych dziedzinach życia
dokonywują się w sposób równoczesny i równoległy. Naj-
większe przemiany literackie, najradykałniejse odmio-
dzenie i rekonstrukcja personelu literackiego nastąpiła
w krajach, które dokonały i dokonują gruntownej przebud-
wy literatury politycznej i społecznej. Weźmy Rosję bolsze-
wicką, Włochy Faszystowskie, dzisiejsze hitlerowskie Niemcy.
Zmiana ducha literatury i składu personalnego mogących pro-
dukować literatów nastąpiły na komendę z góry w sposób ra-
dykalny i brutalny. Dawniej literatura torowała drogę prze-
mianom w innych dziedzinach życia a duch szedł przed siłą.
Dziś polityka szuka sobie podpory w literaturze, a siła stwa-
rza sobie pisarzy, którzy mają być jej echem i akompanjamentem.
Włochy, Sowiety, Niemcy, stworzyły sobie nowe szkoły lite-
rackie, produkujące pod kontrolą, na komendę. Stazy, którzy
nie chcieli się ugiąć, lub nie umieli się przystosować, musie-
li iść precz. Dzisiejszy Berlin był świadkiem jak książki
największych sław pisarskich poszły na stos, a skazani na
milenie autorzy poszli na wygnanie.

Ortwin:

Arena oczyszczona ^{sc} zatem dla młodych. A oni z właści-
wą sobie i niezautomatyzowaną jeszcze wrażliwością reagują na
nowe zjawiska. Sami wszak są dopiero w stadium formowania ^{się}
i przeistaczania ~~się~~. Chwytają wrażenia wszystkimi wprost
zmysłami i porami. Łatwiej tedy i z większą śmiałością ule-
gają ciśnieniu każdej nowej rzeczywistości. Mają czas się
dłonie przystosować. Nie czują się związani z żadną kon-
kretną formacją wartości kulturalnych. Stąd w gruncie rze-
czy wszystkie są im równo obojętne. Odstrychnięci od wszel-
kiej tradycji, spalili za sobą jakby wszystkie mosty.

Młodość zawsze właściwie zachowuje się tak, jakby
świat cały miał się dopiero od niej zaczynać. Złudzenie to
nigdy bardziej, jak dziś, nie miało za sobą pozornego uzasad-
nienia. Roi się wszędzie od awanturistycznych planów, pro-

6

jektów i kierunków, które wychodzą z założenia, że życie w każdej chwili może dowolnie zrzucić z siebie cały balast historycznego dorobku i że jak na niezapisanej tablicy wolno na niem bezkarnie ryć normy i prawa, jakie się komu żywnie podoba. Aprobate moralną i sankcję zdobywa tylko autentyczny, nagł fakt rzeczywistości. W jego ocenę moralną umysły młode, pozbawione własnej, jasno skryształizowanej, treści duchowej nie wdają się. Uchylają się od wszelkiej za przyszłość odpowiedzialności. Jak Piłat obmywają ręce przed każdym zwycięskim zjawiskiem i wobec przemocy faktu zgłaszają osobiste swoje desintereselement.

Jampolski: Wizja rzeczywistości ponura, która może być zatrważająca. Byliśmy przyzwyczajeni do innego świata i jesteśmy świadkami urodzin zupełnie odmiennego jego następcy. Ale jakim jest ten świat w literaturze młodej, jak się zarysowuje nowe literackie pokolenie? Zdaje mi się, że cechą młodych pisarzy objawiającą się przede wszystkim na terenie najbardziej przestronnej, swobodnej i popularnej formy, na terenie powieści, jest jakaś twarda trzeźwość, uparte i surowe pożądanie widzenia i opanowania nowej rzeczywistości. Sentymentalny romantyzm poszedł w odstawkę i możnaby mówić o pomownym wkroczeniu na scenę realizmu inscenizowanego w tym wypadku przez zdobywcze i brutalne młode indywidualności pisarskie, nie usuwające się ze sceny, ale w sposób widoczny sprawujący komendę nad materiałem faktów i sądów.

Ortwin: Chodzi im nietylko ^o nawet o opanowanie, ile raczej o ścisłe rzeczowe zarejestrowanie ^{zauważalnych} ~~dostrzeżonych~~ faktów, jako możliwego materiału do opanowania. W stanowisku tem przebija się pewien serwilizm i kapitulacja wobec ^{narzucanych} ~~dokonanych~~ faktów, którym się w ten sposób wewnętrznie niejako udziela ^o ~~legalizacji~~ ^{legalizacji}.

Jampolski: Tworzy się w naszych oczach zarówno nowy typ literatury, jak i nowy typ literata. Długowłosey literat, który ubóstwo i monotonię realnego życia swego kompensował przy biurku marzeniami rzuconemi na papier, przeżył się i stał się muzealnym zabytkiem. Literat młody, nowy jest człowiekiem realnym i trzeźwym, w stroju, życiu i w twórczości. Zazwyczaj

żył już poprzednio zanurzył się do literatury. Nie romantyzuje monotonji ustabilizowanego życia, lecz życie swoje pełne przygód i doświadczeń przeżywa po raz wtóry na kartach swoich utworów. Jest to literatura nowa, żywa i twarda, nie biurokratyczna, ani nie zamknięta w gabinetach. Literatura powiedziałbym nie literacka, literatura nie fachowych literatów, ale ludzi, którzy przyszli skądinąd, zdaleka, transponują to swoje życie na teren swoich dzieł i tak samo jak uprzednio w życiu, pragną i w literaturze zdobywać, panować, żyć szybko i intensywnie. Z głośnych nowych pisarzy francuskich Fucollnir był farmerem, Celine lekarzem, a Monfreyde zgoła przemysłowcem. W debiucie Remarquesa i w jego niesłychanym sukcesie również nie było nic literackiego. I do naszej literatury wkroczą raz po raz autentyczni robotnicy, a publiczność podnosi głowy i słucha z uwagą debutantów mówiących o rzeczach, których ona nie zna.

Ortwin: W istocie zdaje mi się, że zostawiliśmy za sobą daleko epokę spirytualistycznych subtelności i arystokratycznego przeduchowia ^{onych} odciętych od życia anachoretów i eremitów. Zarówno sam typ literata, jak i piastowany przez literaturę ideał powieściowego bohatera mocno się zmienił. Postawy heroiczne, etyka romantycznego cierpiętnictwa, tragizm osobistej ofiary i poświęcenia, mistyka kontemplacyjnej ekstazy, wszystko to razem poszło na szmelc, między rupiecie. Praktyczne zainteresowania, realne i utylitarne potrzeby są pobudkami twórczości. Sterujemy pod banderą neopozytywizmu. Pewne, że stanowiska elementarnych konieczności życiowych właściwości umysłu i przymioty charakteru, które w walce o byt zapewniają namacalne, doraźne chociażby korzyści, fundują grunt pod budowę nowych wartości moralnych, nowoczesnej, racjonalistycznej etyki. Po długich stuleciach po raz pierwszy znów zwycięski typ biologiczny zlewa się z ideałem bohatera ^{poetycznego} go. Bujna przedsiębiorczość, giętka obrotność, spryt i ^{chwytny} ~~decyzyjny~~ wędch, zdolność do szybkiej orientacji i do ryzykownej, bru-

talnej decyzji, pionierski animusz, werwa i wigor sportowca, brawura zapasnika, bystrość i opanowanie nerwów pilota, pogarda ~~la~~ mądrości książkowej, pochop do bezpośredniego działania, żądza przygód i wrogość wobec intelektualizmu - oto najwyższe cnoty, które młodość wchodzi dziś w życie wielbi i których kult szerzy.

Jampolski: Jednym słowem wszędzie podobny obraz. Tak w życiu, jak i w literaturze wkracza bunczecznie na plac młodsze bardziej niż kiedykolwiek odmienna i nie podobna do swoich poprzedników. Świat staje się młodszy i inny.

Ortwin: Świat i cała przyroda - jak wszelki żywiok biologiczny - jest zawsze tak samo młody i żywiokową młodością wiecznie się zasila. Starą jest tylko historia ludzkości, starzeje się jeno sama cywilizacja, która dziedzictwem ^{umie} przekazuje z pokolenia na pokolenie pomnażany dorobek dziejowych doświadczeń. Ale młodzi mają zawsze rację. Zostają na placu boju, na którym starzy pod razami życia padają pokotem. Nie wiem i ~~nie mam~~ nie mam wątpliwości, czy ^{umie} gdy przyjdzie montować rozszarbowany docna i we wszystkich fugach trzeszczący aparat cywilizacji, wystarczy sam bezkierunkowy entuzjazm młodości i ~~żywiokowy~~ żywiokowy ^{ped} ślepego eksperymentatorstwa.

Jampolski: Wiele z cech, o których mówiliśmy i które niejednego napełniają dziś obawą, wynika wprost z chaosu świata, który stracił swą równowagę i wciąż jeszcze na równych płaszczyznach szuka swej drogi. Zapada się i przetwarza dotychczasowa rzeczywistość i tworzy się nowa. Ludzkość cała, a więc i ta jej specjalnie wrażliwa część, która konsumuje literaturę, pragnie orjentować się w tych przemianach, poznać materjał, wygląda znaków i rysów zbliżającej się przyszłości. W przejściowych i burzliwych czasach jest nerwowa i niecierpliwa. Szuka nowych wartości, kłania się chwilowo nowym nazwiskom i firmom, sama znajduje się w ciągłym marszu, którego kierunek i meta jeszcze nie są znane. Ludzkość szuka swej drogi, a literatura również szuka swej idei i swej formy. Świat i literatura na ~~raz~~

odmłodziki się i z młodzieńczą ochciwością zawierają materjał, próbuje znaleźć fundament pod swoją późniejszą, dojrzałą i uświadomioną - ~~absolutem~~ - byt.

Dyktorowi Państwowemu udało nam się
 z pobliżem osiągnąć jako ród do wakacji.
 Z numerów niniejszych poroczej działalności się na
 letnie urlopy i podnieś siest wypracowanych
 wolno nam odłożyć pomedystacji. Koniec roku
 szkolnego daje równe powietrze sposobów do
 wypracowania pewnych sposobów i ogólnych uwag
 na temat miodnicy i jej stosunku do całej
 społeczeństwa.

Jak życie w gospodarstwie wiejskiem, tak
 w naszym gospodarstwie wiejskiem
 życia moment, w którym wamy z kolei raził
 spursze dawny sposób, aby rozprawić stąd również
 sytekie i przysposobić się do czynnego uczestnictwa
 w kształtowaniu wszystkich wartości duchowych, jest
 w pracowanym przebiegu stałym, przejściowym, jest
 okresowym, zmian i zmian najbardziej miod.
 istotny, wada, datę kalendarową. Wierze się ona
 bowiem najpierw z przynależności prawami wrota
 dojrzałości i kolejności kuracji się wisi po
 leń. W tym w epokowym ciągu życia i system
 diadon i wników, kiedy rozróżnić przynosi z sobą
 resob swoich się, oświecających nowe możliwości
 tworze. Rokroczna rekrutacja nowej Rady
 miodnicy z ~~na~~ głębi prywatnego życia wstę-
 puje na widanie publiczne, dzieł i liary
 poroczej etapy zliczonej współpracy nad
 tworzeniem i dalszym rozwojem kultury narodowej.
 Jest ona id. naturalnym i najbardziej naturalnym
~~wzrostem~~ do z ~~prawa~~ elementarnymi
 prawami biologicznymi zgodnym mierzeniem

[Faint, illegible handwritten text at the bottom of the page, possibly bleed-through or a second draft.]

spróbować i sankcję otrzymuje jako autentyczny
 nasz fakt krytyczny, w której celem moralis
 umysł młody, postawione wbatnej i skrytykowanej
 jako teni duszowej nie wdaje się. Uchyla się
 do wrednej za nią odgrasiedialubni. Jak Płak
 obmyślając się wobec życia i zgonu, wobec przemocy
 faktu osobiste swe interesy. "Gdzie broni
 są, i po drugiej stronie prawa."
 ?

D. Stąd jedni nierz skrajny kult zawodowej,
 artystycznego wreniohu, swego literackiego metier,
 swej umiejętności kontatowania słowa, jest kłopot
 i drugi ten bez wyjątku na ten. Ktoś myśli, że
 tej wady i apanewie (to jest przed niekwalifikacją,
 — drugi problem swowej, nieopracowanej artystycznej
 in owid, na goraco reportażowej krytyki
 krytycznej.

7. Condotierstwo i t d

Chodzi tu nie tyle o opawanie nudo,
 ile ranej osiwo, rehowe przedstawienie
 zarejestrowanie, datnicidnyh faktów, jako ma
 drugi materialu do opawania. Przebieg się w
 stopniach ten pewien serwisem i napięciem
 wobec dokonanych faktów, które się w ten sposób
 wernetnie uwiela, ~~maralny~~ legalizacji.

7. Na miejsce świadomego organizowania
 faktów za dokończenia raportu konstulchij
 literackiej, wntki ranej prymitywna, bralredywna
 ciękawość faktów ihydnyh bez wyjątku na ich sens
 i wernetnyh wntki, bez wyjątku na ich twórcy.

D. Wiekroci niymyślne ~~maralny~~ ~~legalizacji~~
 literatury nie wntki ~~maralny~~ ~~legalizacji~~ praw
 literatury. Wobec literatury jest dla niej
 tylko jedny z wielu iucyhl jenne mblisnyh
 faktów wyznacza jej wyprawianie swej literatury
 rycionej. Placówko literackie sławę

13
mieros posunista prvaya rezykornej decerji, pibneis
shi animuse i werwa wigor sportora i drawera
zapadnika, bytch i opacowawne nerwos pilota, pogard
sta medweji koscilowej, porhop do bezposredniego dnia
sawu, rebra przycod si wrogowi wygledeu intelektualis.
nu rozprepijajego kowit, wosok na czworo
oto najwyjne cnoty, ktore miodni wchodza tris
w rzye, welli i kowit Kult szerry.

Jamp. - Sniat staje si miodny. i. t. J.

2. Sniat ^{cała} prerora, zycie biologisny jest
wzrostu miodny jak wrelki zycie biolo
giczny jest tak samo sawne miodni i miodny
wiarne si ^{zawia} ~~zawia~~. - Starsz jest ^{zawia} historia ludzki
starsz ^{zawia} ~~zawia~~ starsz ^{zawia} ~~zawia~~ starsz ^{zawia} ~~zawia~~
jaka ^{zawia} ~~zawia~~ ^{zawia} ~~zawia~~ ^{zawia} ~~zawia~~
miodni najz ^{zawia} ~~zawia~~ ^{zawia} ~~zawia~~ ^{zawia} ~~zawia~~
boje na ^{zawia} ~~zawia~~ ^{zawia} ~~zawia~~ ^{zawia} ~~zawia~~
pokrotem si ^{zawia} ~~zawia~~ ^{zawia} ~~zawia~~ ^{zawia} ~~zawia~~
obawam i mam ^{zawia} ~~zawia~~ ^{zawia} ~~zawia~~ ^{zawia} ~~zawia~~
gdz ^{zawia} ~~zawia~~ ^{zawia} ~~zawia~~ ^{zawia} ~~zawia~~
w ^{zawia} ~~zawia~~ ^{zawia} ~~zawia~~ ^{zawia} ~~zawia~~
aparatu ^{zawia} ~~zawia~~ ^{zawia} ~~zawia~~ ^{zawia} ~~zawia~~
wytarary sam ^{zawia} ~~zawia~~ ^{zawia} ~~zawia~~ ^{zawia} ~~zawia~~
miodni i zywiotowu ^{zawia} ~~zawia~~ ^{zawia} ~~zawia~~ ^{zawia} ~~zawia~~

J. Miedzny nadziej i wiarę ze iudymnt
samozawianym, jaki ^{zawia} ~~zawia~~ ^{zawia} ~~zawia~~ ^{zawia} ~~zawia~~
wchodni go a ^{zawia} ~~zawia~~ ^{zawia} ~~zawia~~ ^{zawia} ~~zawia~~
Crony ^{zawia} ~~zawia~~ ^{zawia} ~~zawia~~ ^{zawia} ~~zawia~~
ze dawne eksperymenty ^{zawia} ~~zawia~~ ^{zawia} ~~zawia~~ ^{zawia} ~~zawia~~
techniki zycia ^{zawia} ~~zawia~~ ^{zawia} ~~zawia~~ ^{zawia} ~~zawia~~
zawia ^{zawia} ~~zawia~~ ^{zawia} ~~zawia~~ ^{zawia} ~~zawia~~

Skanowanie i opracowanie graficzne na CD-ROM :

ul. Krzemowa 1

62-002 Suchy Las

www.digital-center.pl

biuro@digital-center.pl

tel./fax (0-61) 665 82 72

tel./fax (0-61) 665 82 82

Wszelkie prawa producenta i właściciela zastrzeżone.

Kopiowanie, wypożyczenie, oraz publiczne odtwarzanie w całości lub we fragmentach zabronione.

All rights reserved. Unauthorized copying, reproduction, lending, public performance and broadcasting of the whole or fragments prohibited.